

Αθήνα, 1 Ιουλίου 2020

Συνηθισμένα σεξιστικά στερεότυπα της ελληνικής γλώσσας (και κοινωνίας)

Στερεότυπα σε σχέση με το ρόλο των γυναικών στο σπίτι και την οικογένεια

Τα στερεότυπα αυτά βασίζονται στην ιδέα ότι οι γυναίκες είναι, από τη φύση τους, προορισμένες να ασχολούνται με τη φροντίδα της οικογένειας και του νοικοκυριού και ότι αυτή είναι η βασική τους λειτουργία στο πλαίσιο μιας συντροφικής σχέσης. Κατ' επέκταση, οι γυναίκες που αποκλίνουν από αυτό το στερεότυπο φροντίδας ή απέχουν από τη διαδικασία δημιουργίας οικογένειας ή τεκνοποίησης, θεωρούνται κοινωνικά «σφάλματα», αχάριστες, ανίκανες ή μη λειτουργικές.

Ευρύτερα, τα στερεότυπα αυτά υποδηλώνουν ότι οι γυναίκες είναι περισσότερο ικανές στα θέματα του ιδιωτικού βίου και λιγότερο ικανές από τους άντρες στη σφαίρα του δημόσιου, πράγμα που σημαίνει ότι, αν χρειαστεί να επιλέξουν ανάμεσα στα δύο, θα πρέπει να επιλέξουν το πρώτο. Για τους άντρες, αντίστοιχα, τα θέματα του ιδιωτικού βίου θεωρούνται υπερβολικά ασήμαντα για να αποτελούν βασική ενασχόλησή τους -ο ρόλος τους σε αυτά είναι, στην καλύτερη περίπτωση, επικουρικός.

Παραδείγματα

«Άντε στην κουζίνα σου να πλύνεις κανένα πιάτο».

«Νοικοκυρά είσαι εσύ; Ποιος θα σε πάρει;»

«Ο κύριος ρόλος της γυναίκας είναι να φροντίζει την οικογένεια και το σπίτι της».

«Οι γυναίκες που δεν θέλουν παιδιά έχουν ψυχολογικά προβλήματα, είναι 'κακές' και εγωίστριες, πηγαίνουν κόντρα στη φύση».

«Οι άντρες παίρνουν τις σημαντικές αποφάσεις στην οικογένεια και οι γυναίκες ακολουθούν».

«Οι γυναίκες τα καταφέρνουν καλύτερα στην ανατροφή των παιδιών λόγω του μητρικού ενστίκτου».

«Οι γυναίκες πρέπει να θυσιάζουν την καριέρα τους για αυτή του συζύγου τους».

«Οι γυναίκες πρέπει να μαγειρεύουν για το σύντροφό τους και να κάνουν γενικά τις δουλειές του σπιτιού».

«Αν μια γυναίκα δεν παντρευτεί κάποιο πρόβλημα θα έχει».

«Η καλύτερη στιγμή στη ζωή μιας γυναίκας είναι ο γάμος της».

«Μια γυναίκα δεν μπορεί να είναι καλή μητέρα και καλή στη δουλειά της ταυτόχρονα».

«Εμείς τα έχουμε βρει με τον άντρα μου. Με βοηθάει στις δουλειές».

Στερεότυπα σε σχέση με τις δεξιότητες των γυναικών

Σύμφωνα με τα στερεότυπα αυτά, οι γυναίκες υστερούν σε βασικές -και υψηλότερου κύρους- δεξιότητες, γεγονός που τις καθιστά ακατάλληλες για μια σειρά ρόλων στη δημόσια και επαγγελματική ζωή (π.χ. ηγετικές θέσεις, επαγγέλματα με υψηλές απαιτήσεις αλλά και προοπτικές) και συχνά ακόμα και ανίκανες να συντηρήσουν τον εαυτό τους και την οικογένειά τους.

Συνήθως τα στερεότυπα αυτά βασίζονται σε μια ψευδή βιολογική τεκμηρίωση ή σε προκαταλήψεις σχετικά με το ρόλο των γυναικών στην οικογένεια, το σπίτι και την ιδιωτική ζωή (βλ. παραπάνω). Το συμπέρασμα στο οποίο καταλήγουν είναι ότι, στο δημόσιο ειδικά βίο, οι γυναίκες μπορούν να έχουν, στην καλύτερη περίπτωση, ρόλο επικουρικό και ότι σε κάποιο επίπεδο χρήζουν διαρκώς προστασίας από τους άντρες (ή είναι επικίνδυνες όταν, από κάποιο 'λάθος' τύχει να αναλάβουν κάποιο ρόλο ευθύνης).

Παραδείγματα

«Γυναίκα οδηγός, τι περιμένεις;»¹

«Τα κορίτσια δεν είναι καλά στα μαθηματικά»

«Γυναίκα δεν κάνει για χειρουργός».

«Το ασθενές φύλο».

«Οι γυναίκες είναι καλύτερες σε βοηθητικούς ρόλους, δεν κάνουν για ηγέτιδες».

«Οι γυναίκες δεν έχουν πολιτική σκέψη».

«Οι γυναίκες έχουν μειωμένη τάση ανάληψης ρίσκου».²

¹ [Πολλές έρευνες](#) πλέον τεκμηριώνουν ότι τα περισσότερα οδικά ατυχήματα προκαλούνται από άντρες.

² Πρόσφατες [έρευνες](#) αποδεικνύουν ότι οι μέθοδοι που έχουν χρησιμοποιηθεί για την τεκμηρίωση αυτού του χάσματος βασίζονται κυρίως σε στερεοτυπικά ανδρικές συμπεριφορές και χαρακτηρισμούς ρίσκου και ότι, στην πραγματικότητα, δεν υφίσταται σημαντική διαφορά στα επίπεδα ανάληψης ρίσκου από το κάθε φύλο.

«Οι γυναίκες ψάχνουν έναν σύντροφο που θα τις αποκαταστήσει οικονομικά».

«Οι όμορφες γυναίκες εξελίσσονται επαγγελματικά γιατί πουλάνε την ομορφιά τους».

«Οι όμορφες γυναίκες είναι χαζές».

«Εάν είσαι νέα, γυναίκα και δουλεύεις στον τομέα της πολιτικής, είσαι γραμματέας».

Σtereότυπα σε σχέση με τις υποχρεώσεις εμφάνισης & συμπεριφοράς των γυναικών

Τα στερεότυπα αυτά σχετίζονται με το ρόλο των γυναικών σε σχέση με τους άντρες και με την ιδέα ότι η «επιδόσεις» τους στον ρόλο αυτό ορίζονται κυρίως από την ανδρική ματιά. Αυτό σημαίνει ότι, ως γυναίκες, σύντροφοι, επαγγελματίες κ.λπ., οφείλουν να προσαρμόζονται σε συγκεκριμένα επιθυμητά («θηλυκά») χαρακτηριστικά, όπως η σεμνότητα, η ησυχία, η αρμονία, η υπακοή, η ελαφρότητα, η φροντιστική διάθεση κ.ά., να εμφανίζουν συγκεκριμένα ενδιαφέροντα και να ακολουθούν συγκεκριμένα πρότυπα εμφάνισης. Εκείνες που με οποιονδήποτε τρόπο αποκλίνουν από το πρότυπα αυτά (εμφανίζουν «ανδρικά» χαρακτηριστικά όπως ο δυναμισμός, η φιλοδοξία, η επιθετικότητα, η ανεξαρτησία, η έκφραση της σεξουαλικότητας, ο σωματικός όγκος κ.ά., κλίνουν προς «ανδρικά» ενδιαφέροντα ή δεν συμμορφώνονται με τα αντίστοιχα πρότυπα εμφάνισης) κρίνονται ανάξιες ως σύντροφοι ζωής και μη επιθυμητές ως γυναίκες.

Αντίστοιχα προβληματική θεωρείται, στην άλλη πλευρά του νομίσματος, η απόκλιση των αντρών από τυπικά αρσενικά χαρακτηριστικά (επιθετικότητα, πρωτοβουλία, φιλοδοξία κ.λπ.) ή ενδιαφέροντα και συμπεριφορές (ποδόσφαιρο, αυτοκίνητα ή/και αντικειμενοποίηση των γυναικών).

Παραδείγματα

«Κορίτσι για σπίτι».

«Οι γυναίκες οφείλουν να είναι αδύνατες και να ακολουθούν τη μόδα. Οι υπέρβαρες γυναίκες και όσες αδιαφορούν για τη μόδα είναι προβληματικές».

«Τα σπορ όπως το ποδόσφαιρο και η Φόρμουλα 1 δεν ενδιαφέρουν τις γυναίκες, γιατί πηγαίνουν κόντρα στην γυναικεία φύση».

«Οι γυναίκες δεν μπορούν να είναι περισσότερο επιτυχημένες από τους συντρόφους τους».

«Οι γυναίκες δεν χρειάζεται να αθλούνται».

«Οι γυναίκες πρέπει να είναι περιποιημένες για τους άντρες τους».

«Οι γυναίκες δεν μπορούν να είναι φιλόδοξες».

«Οι γυναίκες δεν πρέπει να χάνουν τη θηλυκότητά τους. Δεν πρέπει να ντύνονται αντρικά».

Στερεότυπα σε σχέση με τη σεξουαλικότητα και το γυναικείο σώμα

Τα στερεότυπα αυτά πηγάζουν από την αντίληψη ότι η γυναικεία σεξουαλικότητα και το γυναικείο σώμα αποτελούν πηγές κινδύνου, για τους άντρες και για την κοινωνική αρμονία. Επειδή το γυναικείο σώμα θεωρείται ότι προκαλεί ανεξέλεγκτα πάθη και η γυναικεία σεξουαλικότητα ότι αποτελεί απειλή για την οικογενειακή συνοχή, γίνεται υποχρέωση των γυναικών να κρατήσουν υπό έλεγχο τις ανδρικές παρορμήσεις ελέγχοντας τη συμπεριφορά, την εμφάνιση και τις επιθυμίες τους.

Έτσι, η σεμνότητα, η αξιοπρέπεια και η προάσπιση της «τιμής» αποτελούν βασικά επιθυμητά γυναικεία χαρακτηριστικά και βασικά κριτήρια για την αξιολόγηση των γυναικών -κάτι που δεν ισχύει στην αξιολόγηση των αντρών από την κοινωνία. Συχνά, τα στερεότυπα αυτά συνδέονται και με την άποψη ότι οι γυναίκες έχουν λιγότερες δεξιότητες και μικρότερη αξία από τους άντρες και άρα ο βασικός προορισμός τους είναι η βιολογική, οπτική, ακουστική, αισθητηριακή και σεξουαλική ικανοποίηση εκείνων.

Παραδείγματα

«Πώς ντύνεσαι έτσι, κορίτσι πράμα;»

«Είναι 'εύκολη'».

«Δεν της φταίει η άλλη, αν εκείνη δεν μπορεί να κρατήσει τον άντρα της».

«Η γυναίκα δεν μπορεί να μιλήσει ανοιχτά για την περίοδο, είναι βρόμικο πράγμα».

«Όσες δεν 'τα θέλουν' δεν τις παρανοχλούν σεξουαλικά».

«Κάτι θα έκανε κι αυτή, θα του κουνήθηκε, γι' αυτό την βίασε».

Στερεότυπα σε σχέση με τη συναισθηματική ανωριμότητα των γυναικών

Τα στερεότυπα αυτά βασίζονται στην αντίληψη ότι οι γυναίκες παρασύρονται και κατευθύνονται από τις ορμονικές διακυμάνσεις που συμβαίνουν στον οργανισμό τους, καθώς δεν έχουν τη λογική ικανότητα να ελέγξουν τις συναισθηματικές τους αντιδράσεις, αλλά χρειάζονται την ανδρική παρέμβαση για να τις κατευθάσει.

Συχνά βασίζονται επίσης στη θεωρία ότι η γυναικεία προσωπικότητα εμφανίζει αυξημένες τάσεις προς την πονηριά, το δόλο και την ανταγωνιστική συμπεριφορά, ενώ αγνοούν κοινωνικές δομές αιώνων, πάνω στις οποίες έχουν θεμελιωθεί και αρκετοί μηχανισμοί αντιμετώπισης της καταπίεσης από ομάδες που δεν είχαν πρόσβαση σε πόρους και ισχύ, όπως οι γυναίκες.

Υπό αυτό το πρίσμα, οποιαδήποτε έκφραση ανάγκης ή αρνητικού συναισθήματος από μία γυναίκα μεταφράζεται ως αδυναμία της να ελέγξει τις ορμόνες και τα συναισθήματά της, τη στιγμή που μια αντίστοιχη αντίδραση από έναν άντρα θα αξιολογούνταν ως φυσιολογική συμπεριφορά ή ακόμα και ως αξιέπαινη επίδειξη ισχύος και ηγετικών δεξιοτήτων.

Παραδείγματα

«Έχει νεύρα γιατί έχει εμμηνόπαυση ή περίοδο ή γιατί έχει καιρό να κάνει σεξ».

«Οι γυναίκες δεν μπορούν να αντιμετωπίσουν δύσκολες καταστάσεις χωρίς να γίνουν υπερ-συναισθηματικές, δραματικές ή υστερικές».

«Οι γυναίκες είναι πάντα ανταγωνιστικές μεταξύ τους και ζηλεύουν η μία την άλλη».

«Οι γυναίκες έχουν νεύρα και ξεσπάνε στον σύντροφό τους».

«Οι γυναίκες είναι γκρινιάρες».

«Δεν θέλω στη δουλειά μου γυναίκες γιατί είναι πιο συναισθηματικές».

Στερεότυπα που ζημιώνουν και τους άντρες

Τα στερεότυπα αυτά βασίζονται στις προκαταλήψεις μας γύρω από τον αδιαπραγμάτευτο ρόλο αντρών και γυναικών και αποτελούν την καλύτερη απόδειξη για το ότι η συζήτηση περί ισότητας δεν αφορά μόνο τις γυναίκες, αλλά αποσκοπεί στη βελτίωση της ζωής, των σχέσεων και της ελεύθερης επιλογής όλων.

Σύμφωνα με τα στερεότυπα αυτά, οι άντρες οφείλουν να επιδεικνύουν συμπεριφορές που σχετίζονται με παραδοσιακά «αρσενικά» χαρακτηριστικά κι έτσι να είναι πάντα φιλόδοξοι, επιθετικοί, κουβαλητές, συναισθηματικά κλειστοί, οικονομικά εύρωστοι, σωματικά ισχυροί και να ακολουθούν συγκεκριμένα επαγγέλματα και ασχολίες που εναρμονίζονται με αυτά τα χαρακτηριστικά. Στο πλαίσιο αυτό, τιμωρούνται όταν δείχνουν τα συναισθήματά τους, όταν συμπεριφέρονται φροντιστικά, όταν δείχνουν την κλίση τους προς στερεοτυπικά «γυναικείες» ασχολίες, όταν ξεφεύγουν από τα αυστηρά όρια της «αρρενωπής» εμφάνισης, όταν εκφράζουν οποιουδήποτε είδους αδυναμία κ.λπ.

Έτσι, όμως, αποκλείονται από ένα μεγάλο εύρος συναισθημάτων, συμπεριφορών, διαστάσεων της ζωής και των σχέσεων, φροντίδας και ψυχικής έκφρασης που, τελικά, ζημιώνει και τη δική τους ψυχική ισορροπία, την ικανοποίησή τους από τη ζωή και τις ευκαιρίες τους να αξιοποιήσουν όλα τα κομμάτια του δυναμικού τους

Παραδείγματα

«Οι άντρες δεν κλαίνε».

«Οι άντρες δεν έχουν την ικανότητα να μεγαλώσουν ένα παιδί».

«Οι άντρες δεν πρέπει να δείχνουν τα συναισθήματά τους».

«Στο φλερτ ο άντρας είναι κυνηγός και ο ρόλος της γυναίκας παθητικός».

«Οι άντρες είναι κουβαλητές και οι γυναίκες φροντίζουν το σπίτι».

«Η επιθετικότητα είναι στη φύση του άντρα».

«Οι άντρες πληρώνουν για τις γυναίκες».

«Οι άντρες τα καταφέρνουν στα πρακτικά θέματα ενώ οι γυναίκες όχι».

«Κορίτσια πριγκίπισσες – αγόρια ιππότες (ή καουμπόιδες)».

«Υπάρχουν γυναικεία και ανδρικά επαγγέλματα».

«Το ροζ είναι για τα κοριτσάκια, το μπλε για τα αγοράκια».

«Οι άντρες βαριούνται να ακούν. Οι γυναίκες ακούν περισσότερο».

«Οι γυναίκες φροντίζουν περισσότερο την εμφάνισή τους, οι άντρες δεν πρέπει».

«Ο πατέρας που μένει σπίτι από επιλογή του να φροντίζει τα παιδιά όταν δουλεύει η γυναίκα είναι προβληματικός, γυναικωτός, τεμπέλης κ.λπ.»

«Οι γυναίκες δικαιούνται άδεια μητρότητας, αλλά οι άντρες δεν χρειάζεται να έχουν άδεια πατρότητας».

Στερεότυπα «double standards»

Τα στερεότυπα αυτά μαρτυρούν την ύπαρξη «δύο μέτρων και δύο σταθμών» στην αξιολόγηση από την κοινωνία της συμπεριφοράς (κυρίως ερωτικής και σεξουαλικής, αλλά και επαγγελματικής) γυναικών και αντρών. Υπάρχουν, δηλαδή, συμπεριφορές στις οποίες η κοινωνία αποδίδει θετικό πρόσημο, όταν προέρχονται από έναν άντρα, αλλά καταφανώς αρνητικό, όταν προέρχονται από μία γυναίκα.

Παραδείγματα

«Μετά τα σαράντα η γυναίκα χάνει την γοητεία της, ο άντρας αντιθέτως μπορεί να είναι ελκυστικός μέχρι τα βαθιά γεράματα».

«Οι άντρες είναι από τη φύση τους πολυγαμικοί και δεν γίνεται να μείνουν 'πιστοί' σε μια γυναίκα. Οι γυναίκες είναι από την φύση τους μονογαμικές και 'πιστές'».

«Οι άνδρες όταν κάνουν σεξ με πολλές γυναίκες ή όταν απολαμβάνουν το σεξ είναι 'μάγκες' -όταν οι γυναίκες κάνουν το ίδιο είναι 'πόρνες'».

«Δυναμικός άντρας/σκύλα γυναίκα».
